

Betänkande 2025:22 Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet och hemställan från Konkurrensverket om företagskoncentrationer

Energimarknadsinspektionen (Ei) avstyrker förslagen i betänkandet *Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet* vad gäller det nya, bredare konkurrensverktyget i form av marknadsundersökningar och konkurrensfrämjande åtgärder för Konkurrensverket, i dess nuvarande form.

Ei föreslår i stället fler kontrollstationer och samverkan om regeringen väljer att gå vidare med förslagen i betänkandet. Ei bedömer att ett lämpligt tillägg skulle vara ett krav att Konkurrensverket ska inkludera Ei i utredningar rörande energimarknaderna samt att Konkurrensverket ska inhämta Ei:s godkännande för att kunna besluta om konkurrensfrämjande åtgärder på energimarknader.

Ei har inga synpunkter på övriga delar i betänkandet eller på hemställan från Konkurrensverket om företagskoncentrationer.

Energimarknadsinspektionens övervägande

Det i betänkandet föreslagna nya konkurrensverktyget omfattar möjligheter för Konkurrensverket att genomdriva ingripande beteendemässiga eller strukturella åtgärder som exempelvis prisreglering eller försäljning av företags tillgångar. Givet att sådana åtgärder kan riktas mot företag som inte begått legala överträdelseser, riskerar det föreslagna konkurrensverktyget skapa osäkerhet för energibranschen.

Det föreslagna konkurrensverktyget innebär också, i delar, en otydlig ansvarsfördelning mellan Ei och Konkurrensverket.

Det föreslagna konkurrensverktyget riskerar att hämma innovation, investeringar och därmed försämra konkurrensen

Följande exempel åskådliggör den potentiella problematiken.

Antag ett stort energiföretag som beslutat att investera i nya kärnkraftsreaktorer. Förutom kärnkraftsreaktorer äger företaget även produktionsanläggningar inom andra energislag, bland annat vatten- och vindkraft. När kärnkraftsreaktorerna har byggts och börjat producera el inträffar en energikris under en vinter vilket resulterar i mycket höga elpriser. Konkurrensverket skulle i den här situationen kunna välja att utreda orsakerna till de mycket höga elpriserna. En möjlig slutsats av deras undersökning skulle kunna vara att elpriserna kunde ha varit lägre om marknaden varit mindre koncentrerad och om ett företag inte ägt anläggningar inom flera energislag. Utifrån utredningen skulle Konkurrensverket med stöd av det nya konkurrensverktyg som föreslås i betänkandet kunna fatta ett beslut att energiföretaget måste sälja någon eller några produktionstillgångar.

Bara det faktum att en myndighet ges mandat att genom beslut tvinga fram försäljning av tillgångar utan att ett företag har begått en legal överträdelse och därmed förändra företagets affärslogik och lönsamhet har en hämmande effekt på innovation och investeringar.

Den föreslagna processen för beslutsfattande innebär ökad komplexitet och byråkratisering

Sektorsreglering på energimarknaderna är extremt komplex med många rättsakter både på EU- och svensk nivå i form av Europaparlamentets och Rådets förordningar och direktiv, EU-kommissionens förordningar och vägledningar, Acers¹ beslut och vägledningar, svenska lagar, regeringens förordningar samt myndigheternas föreskrifter. Om Konkurrensverket tillämpar det nya konkurrensverktyget på energiområdet behöver sektorsregleringen beaktas av betydligt fler aktörer och instanser jämfört med idag inklusive Konkurrensverket men också patent och marknadsdomstolar som ska pröva överklaganden.

För att minska risken för ökad komplexitet och byråkratisering men också negativa effekter på investeringar och tillväxt anser Ei att, om regeringen väljer att gå vidare med förslagen i betänkandet, det är nödvändigt att införa fler kontroller och motviker vad gäller användning av konkurrensverktyget på energimarknaderna. Ei bedömer att ett lämpligt tillägg skulle vara ett krav att Konkurrensverket ska inkludera Ei i utredningar rörande energimarknaderna samt att Konkurrensverket ska inhämta Ei:s godkännande för att kunna besluta om konkurrensfrämjande

¹ Acer (The European Agency for the Cooperation of Energy Regulators) är en byrå för samarbete mellan EU:s tillsynsmyndigheter inom energiområdet.

åtgärder på energimarknader. Detta är i linje med hur exempelvis Tyskland infört ett nytt konkurrensverktyg i sin nationella lagstiftning.²

Energimarknadsinspektionens uppdrag

Av förordning (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen följer att Ei ska verka för energieffektivitet och effektiv konkurrens på elmarknaden och naturgasmarknaden, samt fullgöra tillsynsmyndighetens uppgifter i el- och gasmarknadsdirektivet.³

I skäl 84 i elmarknadsdirektivet och skäl 121 i gasmarknadsdirektivet anges att tillsynsmyndigheten bör ges befogenhet att fatta beslut om lämpliga konkurrensfrämjande åtgärder som är nödvändiga för att den inre marknaden för el, naturgas och vätgas ska fungera korrekt. Det gäller oavsett tillämpningen av konkurrensreglerna. Vidare följer av artikel 59 punkt 1 i elmarknadsdirektivet att Ei i egenskap av tillsynsmyndighet ska övervaka grossist- och slutkundsmarknadernas funktion samt konkurrensen på dessa. Motsvarande bestämmelse för gas finns i artikel 78 punkt 1 i gasmarknadsdirektivet.

I ovan nämnda direktiv finns en möjlighet för medlemsstaterna att överlåta övervakningsuppgifterna på andra nationella myndigheter. Om medlemsstaten använder sig av den möjligheten krävs enligt artikel 59 punkt 2 elmarknadsdirektivet och artikel 41 punkt 2 gasmarknadsdirektivet att den utsedda myndigheten så snart som möjligt delar med sig av resultatet av sin övervakning till tillsynsmyndigheten.

Enligt EU-regelverket är utgångspunkten att det är Ei:s uppgift att vara initiativtagare när det gäller konkurrensfrågor på energimarknaden och att uppmärksamma Konkurrensverket vid misstanke om konkurrensproblem. Förslaget i betänkandet om konkurrensfrämjande åtgärder innebär i praktiken att det primärt blir Konkurrensverket som kommer att ansvara för sådana uppgifter. Därför medför ett nytt konkurrensverktyg i form av marknadsundersökningar och

² I Tyskland måste den tyska konkurrensmyndigheten Bundeskartellamt inhämta godkännande från sektorsmyndigheten Bundesnetzagentur i de fall då konkurrensverktyget används på marknader som rör tågtrafik, el- och gasförsörjning, post eller telekommunikation (se s. 136 i betänkandet). Sektorsmyndigheten Bundesnetzagentur som är den tyska motsvarigheten till bland annat Ei har således en vetorätt inom sitt kompetensområde.

³ Europaparlamentet och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1788 av den 13 juni 2024 om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv (EU) 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG

konkurrensfrämjande åtgärder överlappande uppdrag och otydlig ansvarsfördelning mellan Konkurrensverket och Ei, vilket riskerar att skapa rättsosäkerhet för energibranschen. Med en pågående energiomställning och kraftig elektrifiering finns det risk att ökad osäkerhet leder till färre investeringar vilket kan försena eller förhindra energiomställningen.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören och chefsekonomen Therése Hindman Persson. Vid den slutliga handläggningen deltog även chefsjuristen Göran Morén, enhetschefen Jens Lundgren samt nationalekonomen Rinat Mukminov, föredragande.

Beslutet har fattats digitalt och saknar därför underskrifter.

Therése Hindman Persson

Rinat Mukminov

Remissvaret publiceras på Ei:s webbplats.

2025-06-17

2025-102557-0002